

การส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร และพระธาตุนารายณ์เจงเวง

The Guidelines and Conservation of Folk Music Culture in Ritual Construction of Phrathat Choengchum Worawihan and Phrathat Naraichengweng

สายันต์ บุญใบ¹
Sayan Boonbai¹

Received: 3 November 2021

Revised: 3 February 2022

Accepted: 22 February 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบดนตรีพื้นบ้าน 2) ศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ และ 3) ศึกษาประสิทธิผลการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง กลุ่มผู้ร่วมวิจัยจำนวน 62 คน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ 2 วงรอบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างระดับกลางจำนวน 2 ฉบับ แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึก การสนทนากลุ่ม และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงควรมีองค์ประกอบของดนตรีที่ครบถ้วนด้วยเสียงที่เกิดจากการสร้างสรรค์เสียงให้อยู่ในระเบียบแบบแผนของเสียง จังหวะ ทำนอง สีสนของเสียง พื้นผิวของเสียง และคีตลักษณ์ โดยการใช้เสียงที่หลากหลายทั้งการตี ตี ตี และเป่า เครื่องดนตรีที่ร่วมสร้างสรรครูปแบบดนตรีในพิธีบวงสรวงควรเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยมีแคน พิณ โปงลาง และโหวดเป็นหลัก 2) ทางเลือกที่เหมาะสมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม และการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ และ 3) ประสิทธิผลดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงมีระดับเสียงที่พอเหมาะ ในอัตราจังหวะปานกลาง มีความสม่ำเสมอเพื่อความสะดวกต่อการรำ ลักษณะของทำนองมีระดับเสียงที่ร้อยเรียงง่ายต่อการจดจำ ในลีลาที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลินเพื่อเชิญชวนให้ผู้คนเข้าร่วมพิธีบวงสรวง รูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงบางช่วงของทำนองมีเค้าโครงจากลายเดิมคือลายภูไท ซึ่งเป็นท่วงทำนองที่คนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมในพิธีบวงสรวงมีความคุ้นเคย

คำสำคัญ: ดนตรีพื้นบ้าน พิธีบวงสรวงพระธาตุ

¹ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹ Associate Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research is concerned style of folk music culture, the appropriate options for guidelines and conservation and investigation of affecting the guidelines and conservation of folk music culture in ritual construction of Phrathat Choengchum Worawihan and Phrathat Naraichengweng. The study sampled 62 people. The research was action research consists of 4 stages: planning action observation and reflection. The instruments used in this study were moderately scheduled formal interview 2 copies ; meeting minutes, focus group discussion form and observation form. The results revealed the following points.-1) The style of folk music culture in ritual construction of Phrathat Choengchum Worawihan and Phrathat Naraichengweng should have the full composition of the music is the art of sound that is born out of human effort to create sound in sound order, rhythm, melody, tone color, homophonic texture and forms by using a variety of sounds, including flipping, milling, hitting and blowing. The instruments that contributes to the creation of a musical style or melody used in ceremony should be folk music with the main vocals, Khaen, Phin, Pong Lang and Vode. 2) The most appropriate options for guidelines and conservation of folk music culture in ritual construction of Phrathat Choengchum Worawihan and Phrathat Naraichengweng consisted of work shop, follow-up supervision and coaching. 3) The style of folk music culture in ritual construction of Phrathat Choengchum Worawihan and Phrathat Naraichengweng had the melody with an outline from the original melody that will be easy to remember. There is a suitable sound level and a fun rhythm to invite people to join the dance in ritual construction, Some parts of the melody of folk music culture in ritual construction are Line Pu Thai from the original pattern that is the most people who participate in the worship service are familiar with.

Keywords: Folk music culture, ritual construction of Phrathat

บทนำ

มนุษย์มีวัฒนธรรมแตกต่างกันไปเนื่องจากความแตกต่างทางสภาพแวดล้อม ยิ่งเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าถึงขั้นที่รู้จักอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สอดคล้องตามวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ และเมื่อมีแนวคิดทางปรัชญา ศาสนา หรือความเชื่อ ซึ่งเป็นเครื่องควบคุมหรือจัดระเบียบในสังคมแล้วก็ยิ่งทำให้วัฒนธรรมแตกต่างกันไปมากยิ่งขึ้น นอกจากความจำเป็นทางกายเพื่อการดำเนินชีวิตแล้วมนุษย์ยังต้องการเครื่องจรรโลงใจ

ด้วย ดนตรีจึงมีบทบาทสำคัญทั้งทางด้านความเชื่อและความบันเทิง ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ดนตรีเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่สามารถพบได้ในทุกวัฒนธรรม ซึ่งกำเนิดมาพร้อมกับวิวัฒนาการความเป็นมาของมนุษย์ ดนตรีจึงเป็นศาสตร์และศิลป์ที่เก่าแก่แขนงหนึ่งที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของยุคสมัยต่างๆ ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน การทำความเข้าใจโดยการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีก็ย่อมเท่ากับเป็นการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์กับสังคมและวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กัน และเนื่องจากดนตรี

เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่อาศัยสภาพแวดล้อมเป็นแรงผลักดันเบื้องต้น ลักษณะของความเป็นดนตรีจึงแตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ดนตรีของแต่ละท้องถิ่นแต่ละวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตนและมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและความคิดสร้างสรรค์ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีเกิดจากการปรับตัวและสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนถึงจุดพอดีของคนในชุมชนในการสร้างสมองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (สายันต์ บุญใบ, 2560: 1)

ดนตรีพื้นบ้านเป็นดนตรีและเพลงที่ปรากฏอยู่ในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชน ชุมชน และภูมิภาค ซึ่งสาระของดนตรีพื้นบ้านจะแสดงถึงภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น และยึดถือปฏิบัติพัฒนาสืบทอดต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันในกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ โดยดนตรีพื้นบ้านมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวบ้านในชุมชนทางด้านจิตใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และระบบสังคมของชุมชน

ศิลปวัฒนธรรมอันแสดงออกถึงภูมิปัญญาของมนุษย์ในการรังสรรค์สิ่งอันเป็นมรดกของชาติที่ทรงคุณค่าที่ตอบสนองต่ออารมณ์และเป็นการบ่งบอกให้เห็นถึงเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ขนบธรรมเนียมประเพณีแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมนุษย์ได้นำดนตรีมาใช้ประโยชน์มากมายทั้งในด้านสร้างความบันเทิงและด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ โดยเกิดจากภูมิปัญญาของชาวอีสานที่นำเครื่องดนตรีพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นที่ไม่เหมือนกันและได้มีการนำมารวมนำกันเกิดขึ้น และยังมีการแบ่งเป็นประเภทของเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็น 4 ประเภท คือ ดิด สี ตี และเป่า (พิภพ ปิ่นแก้ว, 2560: 13)

วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหารสร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนับเป็นปูชนียสถานสำคัญคู่บ้านคู่เมืองสกลนครมาแต่โบราณ ภายในวิหารใกล้พระธาตุเชิงชุมเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อดังค์แสนอันศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพนับถือและเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสกลนคร แต่แรกเริ่มพระธาตุเชิงชุมคงเป็นปราสาทหินทรายศิลปะสมัยขอมภายในกรอบประตูทางเข้าอุโมงค์ด้านขวามือ มีจารึกพระธาตุเชิงชุมอักษรขอมโบราณราวพุทธศตวรรษที่ 16 องค์พระธาตุในปัจจุบันเป็นศิลปะล้านช้างเนื่องจากช่วงที่อิทธิพลของอาณาจักรล้านช้างแผ่เข้ามาบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยราวพุทธศตวรรษที่ 19 และได้มีการบูรณะองค์พระธาตุขึ้นมาใหม่ ภายในพระวิหารประดิษฐานหลวงพ่อดังค์แสน เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะเชียงแสน เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาวสกลนคร เชื่อกันว่าอาณิสสในการนมัสการพระธาตุเชิงชุมนั้นจะก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลสูงสุดแก่ตนเองและครอบครัวให้มีความเจริญรุ่งเรืองแคล้วคลาดปราศจากอันตราย รวมไปถึงการนมัสการหลวงพ่อดังค์แสนที่เชื่อกันว่าให้พรในด้านโชคลาภให้มีเงินทองนับหมื่นนับแสน มีความมั่งมีศรีสุขในชีวิต ในทุกวันจะมีประชาชนไปบูชากราบไหว้พระธาตุเชิงชุมและหลวงพ่อดังค์แสนเป็นจำนวนมาก

พิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารมีขึ้นระหว่างวันขึ้น 8 ค่ำ ถึง 15 ค่ำเดือนยี่ของทุกปี (กำหนดตามจันทรคติ) โดยชาวชุมชนจะแต่งกายประจำเผ่าพื้นเมืองคือเผ่าภูไทจำนวนหลายพันคน ร่วมฟ้อนรำบวงสรวงอย่างสวยงามตระการตาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่มีอายุนับพันปี พุทธศาสนิกชนต่างเดินทางมาร่วมฟังธรรมและสักการะองค์พระธาตุอย่างล้นหลามเพื่อความเป็นสิริมงคล

ส่วนวัดพระธาตุนารายณ์เจงเวงนั้น เป็นสถานที่ตั้งพระธาตุนารายณ์เจงเวง อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 6 กิโลเมตรตามถนนสาย สกลนคร-อุดรธานี ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง สกลนคร จังหวัดสกลนคร สร้างขึ้นพร้อมกันกับ “พระธาตุนารายณ์เจงเวง” หรือ “อรติมายานา รายนเจงเวง” โดยชื่อนี้ตั้งชื่อตามผู้สร้างโดยกลุ่ม สตรีของพระนางนาเวงแห่งเมืองหนองหานหลวง ที่มีการแข่งขันกับกลุ่มบุรุษชาวเมืองหนองหาน น้อยเพื่อรอรับพระมหากัสสปะเถระ ซึ่งนำพระอุ รังคธาตุไปบรรจุยังดอยภูเก้าพริก โดยตกลงกันว่า หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดสามารถสร้างพระธาตุเจดีย์ ใหญ่เสร็จก่อนดาวเพ็ชร์ขึ้นฝ่ายนั้นจะเป็นผู้ชนะ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2558: 1)

จะเห็นได้ว่าวอนดนตรีพื้นบ้านอีสานจะ ประสมวงแบบอิสระ ประสมวงตามความสะดวก และความเหมาะสม การบรรเลงไม่มีรูปแบบที่ แน่นนอนตายตัว เป็นดนตรีและเพลงที่ปรากฏ อยู่ในแต่ละท้องถิ่น สารของดนตรีพื้นบ้านจะ แสดงถึงภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ที่ได้ สร้างสรรค์ขึ้น และยึดถือปฏิบัติพัฒนาสืบทอด ต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันในชุมชนและ วัฒนธรรมนั้นๆ เป็นศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกัน มานาน มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวโดยเกิด จากภูมิปัญญา เพื่อบรรเลงประกอบการรำในพิธี บวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุ นารายณ์เจงเวง โดยชาวชุมชนจะแต่งกายประจำ เผ่าพื้นเมืองคือเผ่าภูไทจำนวนหลายพันคน ร่วม ฟ้อนรำบวงสรวงอย่างสวยงามตระการตาเพื่อ ถวายเป็นพุทธบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองที่ มีอายุนับพันปี พุทธศาสนิกชนต่างเดินทางมาร่วม ฟังธรรมและสักการะองค์พระธาตุอย่างล้นหลาม เพื่อความเป็นสิริมงคล ในลักษณะการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการวิจัยประยุกต์ประเภทหนึ่ง ที่ได้รับการพัฒนามาจากแนวคิดความเชื่อสำคัญ

ที่ว่า การแสวงหาหรือสรรค์สร้าง และใช้ความรู้ เชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาชุมชน หรือสังคม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม แนวคิดและหลักการสำคัญของการออกแบบ คือการยึดสภาพของบริบทที่ต้องการพัฒนาเป็น ศูนย์กลางของการออกแบบ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ดนตรี พื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร และพระธาตุนารายณ์เจงเวง และดนตรีในมิติของ การบูชาพระธาตุอีสานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุม วรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง

2. เพื่อศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมในการ ส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวง พระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์ เจงเวง

3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการส่งเสริมและ อนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิง ชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมและอนุรักษ์ ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุม วรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง เป็นการ วิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2551: 301-303) ประกอบด้วย การ วางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และ การสะท้อนกลับ 2 รอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวางแผน

เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ ดนตรีพื้นบ้าน และศึกษาทางเลือกที่เหมาะสมใน การส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธี

บวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 52 คน ประกอบด้วย 1) อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีจำนวน 4 คน โดยเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีที่เหลือทั้งหมดนอกจากผู้วิจัย ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และด้วยความสมัครใจ 2) ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรี ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่เคยเข้าร่วมในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงจำนวน 23 ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) และ 3) ตัวแทนผู้ร่วมวิจัยจำนวน 25 คน โดยเป็นนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีชั้นปีที่ 1 จำนวน 7 คน (เก่ง 2 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 2 คน) ชั้นปีที่ 2 จำนวน 7 คน (เก่ง 2 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 2 คน) ชั้นปีที่ 3 จำนวน 4 คน (เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน) และชั้นปีที่ 4 จำนวน 7 คน (เก่ง 2 คน ปานกลาง 3 คน และอ่อน 2 คน) ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

ประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 52 คน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง เพื่อให้ได้ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ขององค์ความรู้ดังกล่าว

สนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 27 คน ประกอบด้วย อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีจำนวน 4 คน และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรี ผู้นำชุมชน หรือผู้ที่เคยเข้าร่วมในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารหรือพระธาตุนารายณ์เจงเวงจำนวน 23 คน ในประเด็นเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบดนตรีพื้นบ้าน และทางเลือกที่เหมาะสมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง

2. การปฏิบัติการ

เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงโดย 2 ทางเลือก ได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ร่วมวิจัยจำนวน 61 คน โดยเป็นนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจำนวนทั้งหมด เรื่อง ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง เนื้อหาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ เครื่องดนตรี รูปแบบดนตรี และท่วงทำนอง ใช้เวลาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ 15 วัน โดยวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีพื้นบ้านเป็นอย่างดีจำนวน 10 ท่าน และ 2) การนิเทศติดตามผู้ร่วมวิจัยจำนวน 61 คน ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวิทยากรในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ร่วมวิจัย

3. การสังเกตการณ์

เพื่อติดตามผลการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงตาม 2 ทางเลือก ได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 2) การนิเทศติดตาม โดยการประมวลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและตัวแทนผู้ร่วมวิจัย และสังเกตผู้ร่วมวิจัย

4. การสะท้อนกลับ

เพื่อสะท้อนกลับผลการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงว่าการปฏิบัติการตามทางเลือกที่เหมาะสมที่วางแผนไว้ การใคร่ครวญเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง รวมทั้งเป็นประเด็น

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยหรือไม่

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในวงรอบที่ 2

เพื่อการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจึงสมควรมีการปฏิบัติการในวงรอบที่ 2 ประกอบด้วย 1) การวางแผน เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในประโยคเพลงของท่วงทำนอง ขั้นตอนเสี่ยงกลมกล่อมหรือกลมกลืนและขั้นตอนเสี่ยงกระด้าง ตลอดจนการเคลื่อนที่ของท่วงทำนองที่สวยงาม เรียงร้อยหรือเรียบเรียงขึ้นอย่างสละสลวย สอดประสานกันทั้งท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อมๆ กัน กลมกล่อมหรือกลมกลืนฟังแล้วรื่นหูไม่กระด้างเป็นบทเพลงที่น่าจดจำและประทับใจ ทำให้เกิดความไพเราะและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง 2) การปฏิบัติการ เป็นการใช่วิธีทางเลือกที่เหมาะสมในลักษณะการนิเทศแบบให้คำชี้แนะผู้ร่วมวิจัยจำนวน 61 คน โดยได้ทำการนิเทศแบบให้คำชี้แนะผู้ร่วมวิจัย ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นิเทศแบบให้คำชี้แนะด้วยตนเอง 3) การสังเกตการณ์ เพื่อติดตามผลการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงตามทางเลือกที่เหมาะสมในลักษณะการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ โดยการประมวลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและตัวแทนผู้ร่วมวิจัย และสังเกตผู้ร่วมวิจัย และ 4) การสะท้อนกลับ เป็นการประมวลความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและผู้ร่วมวิจัย การสังเกตอย่างครุ่นคิดไตร่ตรองในเชิงวิพากษ์ถึงผลการปฏิบัติการตามทางเลือกที่วางแผนไว้ ตลอดจนการใคร่ครวญเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิง

ชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง รวมทั้งเป็นประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อนำเสนอและเผยแพร่ในแวดวงวิชาการต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง พบว่ารูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงควรมีองค์ประกอบของดนตรีที่ครบถ้วนด้วยเสียงที่เกิดจากการสร้างสรรค์เสียงให้อยู่ในระเบียบแบบแผนของเสียง (Tone) จังหวะ (Time) ทำนอง (Melody) สีสนของเสียง (Tone color) พื้นผิวของเสียง (Texture) และคีตลักษณ์ (Forms) โดยการใช้เสียงที่หลากหลายทั้งการดีด สี ตี และเป่า เครื่องดนตรีที่ร่วมสร้างสรรค์รูปแบบดนตรีในพิธีบวงสรวงควรเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสานโดยมีแคน พิณ โปงลาง และโหวดเป็นหลัก มีระดับเสียงที่พอเหมาะ ในอัตราจังหวะปานกลางคือไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป จังหวะที่สม่ำเสมอ ลักษณะของท่วงทำนองมีระดับเสียงที่ร้อยเรียง ในลีลาที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ควรเป็นลักษณะพื้นผิวของเสียงที่มีแนวทำนองเดียว (Monophonic texture) คือไม่มีเสียงประสาน ซึ่งพื้นผิวเสียงในลักษณะนี้ถือเป็นรูปแบบการใช้แนวเสียงของดนตรีในยุคแรกๆ ของดนตรีในทุกวัฒนธรรม มีคีตลักษณ์หรือรูปแบบที่ชัดเจน เป็นดนตรีมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนทั้งด้านจังหวะ ทำนองเพลง ภาษาทางดนตรีและวิธีการบรรเลง คนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้งเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อร่วมกิจกรรมที่เป็นพิธีกรรมตามความเชื่อ และมีการสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้ง่าย

2. ทางเลือกที่เหมาะสมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง

ประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้ามา มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้แนะนำหรือช่วยเหลือ 2) การนิเทศติดตาม เป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อตรวจสอบ ติดตาม แนะนำหรือช่วยเหลือ และ 3) การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ เป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อให้คำแนะนํา ปรีกษาหรือช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อให้การส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงดังกล่าวมีประสิทธิภาพผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การศึกษาประสิทธิภาพการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง พบว่ารูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงมีองค์ประกอบของดนตรีที่ครบถ้วนทั้งเสียง จังหวะ ทำนอง สีสนของเสียง พื้นผิวของเสียง และคีตลักษณ์ มีการใช้เสียงจากวิธีการที่หลากหลายทั้งการตีดี สี ดี และเป่า เครื่องดนตรีที่ร่วมสร้างสรรค์รูปแบบดนตรีหรือท่วงทำนองที่ใช้ในพิธีบวงสรวงเป็นดนตรีพื้นบ้าน โดยมีเครื่องดนตรีประเภทบรรเลงทำนองประกอบด้วยแคน พิณ โปงลาง และโหวดเป็นหลัก ร่วมกับเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ เป็นต้น มีระดับเสียงที่พอเหมาะ ในอัตราจังหวะปานกลาง โดยไม่เร็วหรือช้าจนเกินไปสามารถรำได้ทั้งเด็กจนถึงผู้สูงอายุ จังหวะมีความสม่ำเสมอเพื่อความสะดวกต่อการรำ ลักษณะของท่วงทำนองมีระดับเสียงที่ร้อยเรียงง่ายต่อการจดจำ ในลีลาที่มีความ

สนุกสนานเพลิดเพลินเพื่อเชิญชวนให้ผู้คนเข้าร่วมพิธีบวงสรวง รูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงบางช่วงของท่วงทำนองมีโครงสร้างหรือรูปแบบจากลายเดิมคือลายภูไท เป็นลายที่คนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมในพิธีบวงสรวงมีความคุ้นเคยในระดับเสียงและในท่วงทำนอง ซึ่งท่วงทำนองมีส่วนสำคัญในการสร้างความประทับใจและจดจำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง พบว่า รูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวงควรมีองค์ประกอบของดนตรีที่ครบถ้วนด้วยเสียงที่เกิดจากการสร้างสรรค์เสียงให้อยู่ในระเบียบแบบแผนของเสียง จังหวะ ทำนอง สีสนของเสียง พื้นผิวของเสียง และคีตลักษณ์ โดยการใช้เสียงที่หลากหลายทั้งการตีดี สี ดี และเป่า เครื่องดนตรีที่ร่วมสร้างสรรค์รูปแบบดนตรีในพิธีบวงสรวงควรเป็นดนตรีพื้นบ้านอีสานโดยมีแคน พิณ โปงลาง และโหวดเป็นหลัก มีระดับเสียงที่พอเหมาะ ในอัตราจังหวะปานกลางคือไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป จังหวะที่สม่ำเสมอ ลักษณะของท่วงทำนองมีระดับเสียงที่ร้อยเรียง ในลีลาที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ควรเป็นลักษณะพื้นผิวของเสียงที่มีแนวทำนองเดียวคือไม่มีเสียงประสาน ซึ่งพื้นผิวเสียงในลักษณะนี้ถือเป็นรูปแบบการใช้แนวเสียงของดนตรีในยุคแรกๆ ของดนตรีในทุกวัฒนธรรม มีคีตลักษณ์หรือรูปแบบที่ชัดเจน เป็นดนตรีมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนทั้งด้านจังหวะ ทำนองเพลง ภาษาทางดนตรีและวิธีการบรรเลงคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้งเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อร่วมกิจกรรมที่เป็นพิธีกรรมตามความเชื่อ และมีการสืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมได้ง่าย ที่เป็นดังนี้อาจสืบเนื่องมาจาก

ดนตรีพื้นบ้านเป็นดนตรีที่อยู่ในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชน ชุมชน และภูมิภาค สารของดนตรีพื้นบ้านแสดงถึงภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นและยึดถือปฏิบัติพัฒนาสืบทอดต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันในกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ โดยดนตรีพื้นบ้านมีส่วนช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งของชาวบ้านในชุมชนทางด้านจิตใจ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และระบบสังคมของชุมชน ดนตรีพื้นบ้านมีความครอบคลุมถึงเครื่องดนตรี วงดนตรี และท่วงทำนอง ดนตรีจึงมีบทบาทสำคัญทั้งทางด้านความเชื่อและความบันเทิง ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ดนตรีเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เป็นปรากฏการณ์ที่สามารถพบได้ในทุกวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดมาพร้อมกับวิวัฒนาการความเป็นมาของมนุษย์ ดนตรีจึงเป็นศาสตร์และศิลป์ที่เก่าแก่แขนงหนึ่งที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของยุคสมัยต่างๆ ตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับสุกิจ พลประดม (2548: 1) ที่ได้กล่าวว่าดนตรีเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่มีคุณค่ามหาศาล มนุษย์ได้นำเอาคุณค่าของดนตรีมาใช้ประโยชน์มากมายทั้งในด้านสร้างความบันเทิงและด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ ด้านความบันเทิงนั้น ดนตรีทำให้จิตใจเบิกบานร่าเริงแจ่มใส ซึ่งสังเกตได้ว่าที่ใดมีเสียงดนตรีที่นั่นมักจะมีความสุขสนุกสนานรื่นเริง ส่วนทางด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับความเชื่อนั้นมนุษย์มีความเชื่อว่าเสียงดนตรีทำให้สิ่งลี้ลับที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติฟังพอใจ และบันดาลให้มนุษย์มีความสุขความเจริญบังเกิดความอุดมสมบูรณ์และความปลอดภัย มนุษย์จึงได้จัดพิธีกรรมต่างๆ ขึ้นตามความเชื่อ โดยมีดนตรีเป็นส่วนประกอบ เช่น การเซ่นไหว้ การบวงสรวง การเรียกขวัญ การสู่ขวัญ เป็นต้น จะเห็นว่าดนตรีมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตหลายอย่าง สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (2542: 32) ที่ได้กล่าวว่าเครื่องดนตรีของแต่ละชาติแต่ละวัฒนธรรมในโลกนั้นต่างก็มียุติกาในการ

จัดหมวดหมู่เครื่องดนตรีเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตน ซึ่งแต่ละวัฒนธรรมก็อาจจะมีเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการจำแนกที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์เหล่านั้นล้วนเป็นไปเพื่อให้เกิดความสะดวกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งทั้งสิ้น และยังได้สอดคล้องกับ สายันต์ บุญใบ (2560: 1) ที่ได้กล่าวว่าดนตรีพื้นบ้านเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่อาศัยสภาพแวดล้อมเป็นแรงผลักดันเบื้องต้นลักษณะของความเป็นดนตรีจึงแตกต่างกันไปตามสภาพของสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ดนตรีของแต่ละท้องถิ่นแต่ละวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะตนและมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมและความคิดสร้างสรรค์ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีเกิดจากการปรับตัวและสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนถึงจุดพอดีของคนในชุมชนในการสร้างสมองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

2. ทางเลือกที่เหมาะสมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง ประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้แนะนำหรือช่วยเหลือ 2) การนิเทศติดตาม เป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อตรวจสอบ ติดตาม แนะนำหรือช่วยเหลือ และ 3) การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ เป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อให้คำแนะนำ ปรีกษาหรือช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อให้การส่งเสริม

และอนุรักษ์คนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง ดังกล่าวมีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นสามทางเลือกที่เหมาะสมในการส่งเสริมและอนุรักษ์คนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระธาตุเชิงชุมวรวิหารและพระธาตุนารายณ์เจงเวง ที่เป็นดังนี้อาจสืบเนื่องมาจากมนุษย์เราเริ่มแรกตั้งแต่วิถีชีวิตขึ้นมาท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบในรูปแบบต่างๆ นั้น สามารถผ่านเข้าสู่ระบบของร่างกายโดยผ่านสื่อต่างๆ เข้าสู่กระบวนการของสมองซึ่งตัวเราเองได้สัมผัสและเข้าใจได้โดยง่ายนั่นก็คือเสียงดนตรี ดังคำที่ว่าดนตรีเป็นภาษาสากลที่คนทั่วโลกเข้าใจได้ตรงกันมากที่สุด ดังนั้นดนตรีจึงเป็นสื่อที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนความรู้ความบันเทิง และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือสามารถขัดเกลานิสัยและจิตใจของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี ดนตรีจึงจัดเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์ นับได้ว่าเป็นสื่อสากลที่สามารถติดต่อสื่อสารได้ในระดับที่กว้างขวางและลึกซึ้ง ดังนั้นทางเลือกที่เหมาะสมดังกล่าวจึงเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือที่พึงปรารถนาอันจะส่งผลต่อความพึงพอใจมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้แนะนำหรือช่วยเหลือ มีการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติงานหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาปฏิบัติงานตามบทบาทหรือหน้าที่ของผู้ปฏิบัติการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ตามความต้องการโดยมีผู้

เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้แนะนำหรือช่วยเหลือ สอดคล้องกับ นิเวทย์ บุญโยธา (2550: 14) ที่ได้กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบการประชุมจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้ผู้รับการประชุมเชิงปฏิบัติการได้พัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าต่อไปจากผลการฝึกปฏิบัติหรือการสร้างผลผลิตขึ้นมา รวมทั้งเพื่อแก้ปัญหาหรือขยายความรู้ด้วยการศึกษาวิจัย สอดคล้องกับ รัชชชัย อยู่พุก (2554: 19) ที่ได้กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบการประชุมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้าประชุมเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้ผู้เข้ารับการประชุมได้รับความรู้ใหม่ๆ มีความชำนาญในการปฏิบัติงานมากขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและแก้ปัญหา ซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเพราะจะทำให้บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติ และยังได้สอดคล้องกับ วิทยา บุตรดาวงษ์ (2557: 67) ที่ได้กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการของการแก้ปัญหาและการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ส่วนการนิเทศติดตามเป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อตรวจสอบ ติดตาม แนะนำ และช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาปฏิบัติงานตามบทบาทหรือหน้าที่ของผู้ปฏิบัติการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ตามความต้องการจำเป็น สอดคล้องกับ บรรลุนนทะมาตย์ (2547: 27) ที่ได้กล่าวว่าการนิเทศติดตามมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในองค์กรโดยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนทุกฝ่าย เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และประสบการณ์ในการติดตามการปรับปรุงการทำงานของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น ให้กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนามีความมั่นใจ มีความ

ภูมิใจในการปฏิบัติงาน และยังได้สอดคล้องกับ กรองทอง จิระเดชากุล (2550: 4) ที่ได้กล่าวว่าการ นิเทศติดตามมีความสำคัญเพื่อปรับปรุงคุณภาพ การปฏิบัติหรือดำเนินงาน ให้คำแนะนำในการ พัฒนาการปฏิบัติงาน ให้บุคลากรในองค์กรมี ความรู้ความสามารถ เพื่อเพิ่มบรรยากาศใน การทำงาน และให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่าง ต่อเนื่อง และในส่วนการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ นั้นเป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูก นิเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อให้ คำแนะนำ ปรีกษา หรือช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและ ต่อเนื่องในการปรับปรุงหรือพัฒนาปฏิบัติงานตาม บทบาทหรือหน้าที่ของผู้ปฏิบัติการ ตลอดจนการ เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ตาม ความต้องการจำเป็น เพื่อให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การศึกษาประสิทธิผลการส่งเสริม และอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระ ราชครูเชิงชุมวรวิหารและพระรัตนารายณ์เจงเวง พบว่า รูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวงพระ ราชครูเชิงชุมวรวิหารและพระรัตนารายณ์เจงเวง มีองค์ประกอบของดนตรีที่ครบถ้วนทั้งเสียง จังหวะ ทำนอง สีสนของเสียง พื้นผิวของเสียง และคีตลักษณ์ มีการใช้เสียงจากวิธีการที่หลากหลายทั้งการตี ตี ตี และเป่า เครื่องดนตรีที่ร่วม สร้างสรรค์รูปแบบดนตรีหรือท่วงทำนองที่ใช้ใน พิธีบวงสรวงเป็นดนตรีพื้นบ้าน โดยมีเครื่องดนตรี ประเภทบรรเลงทำนองประกอบด้วยแคน พิณ โปงลาง และโหวตเป็นหลัก ร่วมกับเครื่องดนตรี ประเภทประกอบจังหวะ มีระดับเสียงที่พอเหมาะ ในอัตราจังหวะปานกลางโดยไม่เร็วหรือช้าจน เกินไปสามารถทำได้ทั้งเด็กจนถึงผู้สูงอายุ จังหวะ มีความสม่ำเสมอเพื่อความสะดวกต่อการรำ ลักษณะของท่วงทำนองมีระดับเสียงที่ร้อยเรียง ง่ายต่อการจดจำ ในลีลาที่มีความสนุกสนาน

เพิลิตเพิลินเพื่อเชิญชวนให้ผู้คนเข้าร่วมพิธี บวงสรวง รูปแบบดนตรีพื้นบ้านในพิธีบวงสรวง บางช่วงของท่วงทำนองมีโครงสร้างหรือรูปแบบ จากลายเดิมคือลายภูไท เป็นลายที่คนส่วนใหญ่ ที่เข้าร่วมในพิธีบวงสรวงมีความคุ้นเคยในระดับ เสียงและในท่วงทำนอง ซึ่งท่วงทำนองมีส่วน สำคัญในการสร้างความประทับใจและจดจำ ที่ เป็นดังนี้อาจสืบเนื่องมาจากดนตรีจัดเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมที่มีความละเอียดอ่อน งดงาม และ มีคุณค่า ดำรงความเป็นเอกลักษณ์มาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันโดยเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือกันว่า ดนตรีเป็นภาษาชนิดหนึ่งของมนุษย์ชาติใดที่มี ภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเองก็มักจะ มีดนตรีเป็นของตนเองด้วย ดนตรีเป็นสิ่งสร้างสรรค์ จรรโลงโลก เป็นมรดกของชนชาตินั้นๆ ทุกชนชาติ ทุกภาษาย่อมมีดนตรีเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ ในเอกลักษณ์เฉพาะตัวของมันเอง บ้างก็เอาไว้ขับ กล่อม เอาไว้ผ่อนคลายความตึงเครียด ไว้เป็นสื่อ เป็นตัวแทนในสิ่งต่างๆ เป็นหน้าต่างของเมืองนั้นๆ และใช้ในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองด้วย ซึ่ง ดนตรีมีวิวัฒนาการและสะสมภูมิปัญญาของชาว บ้าน ดนตรีจึงเป็นสิ่งที่สามารถทำให้มนุษย์เรา ทุกชนชาติเข้าใจกันและกันได้ ผู้ที่สามารถเข้าใจ ดนตรีได้เป็นอย่างดีและลึกซึ้งย่อมได้เปรียบบุคคล อื่น ทั้งในด้านการคบหาสมาคมกับผู้อื่นและด้าน สติปัญญา เพราะดนตรีสามารถกล่อมเกล่าจิตใจ คนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นดนตรีของชนชาติ ใดๆ ในโลกนี้ล้วนแล้วแต่มีคุณประโยชน์ด้วยกัน ทั้งสิ้น สอดคล้องกับ ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2549: 14) ที่ได้กล่าวว่าดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นศิลป วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมานานในชนเผ่าต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในภาคอีสาน ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่นิยมเล่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งแตกต่าง จากภาคอื่นๆ เป็นเครื่องดนตรีที่ประสานกัน อย่างกลมกลืนกัน มีการใช้เสียงจากวิธีการที่ หลากหลายทั้งการตี การสี การดี และการ

เป่า เครื่องดนตรีที่ร่วมสร้างสรรค์รูปแบบดนตรีหรือท่วงทำนองโดยมีแคน พิณ โปงลาง และโหวด เป็นหลัก เป็นลักษณะเฉพาะและบทบาทหน้าที่ของดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตของชาวบ้านอย่างยิ่ง ชาวอีสานอาศัยดนตรีที่มีอยู่เป็นการนันทนาการโดยลักษณะของท่วงทำนองที่มีระดับเสียงร้อยเรียง ในลีลาที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นความบันเทิงของชุมชนที่สามารถหาได้ง่าย และยังสามารถคล้องกับสายันต์ บุญใบ (2560: 1) ที่ได้กล่าวไว้ว่ามนุษย์มีวัฒนธรรมแตกต่างกันไปเนื่องจากความแตกต่างทางสภาพแวดล้อม ยิ่งเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าถึงขั้นที่รู้จักอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เกิดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สอดคล้องตามวิถีชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ นอกจาก

ความจำเป็นทางกายเพื่อการดำเนินชีวิตแล้วมนุษย์ยังต้องการเครื่องจรรโลงใจด้วย ดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่นซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่ประกอบด้วยเสียง จังหวะ ทำนอง สีสนของเสียงพื้นผิวของเสียง และคีตลักษณ์ โดยมีแคนเป็นเครื่องดนตรีหลัก มีท่วงทำนองที่ง่ายต่อการจดจำระดับเสียงที่พอเหมาะ ในอัตราจังหวะปานกลางไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป อัตราจังหวะมีความสม่ำเสมอและท่วงทำนองที่มีระดับเสียงร้อยเรียงตามลำดับในลีลาที่มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของคนในแต่ละท้องถิ่นที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์สืบทอดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรทอง จิระเดชกุล. (2550). *คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน*. ธารอักษร.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *กระทรวงวัฒนธรรม*. https://www.m-culture.go.th/travel/ewt_news.php?nid=81&filename=ind8.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2542). *สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โอเดียนสโตร์.
- นิเวทย์ บุญโยธา. (2550). *การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านฝาย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธวัชชัย อยู่พุก. (2554). *การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานวิทยาศาสตร์โรงเรียนชานุมาน วิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29*. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บรรลุ นนทะมาตย์. (2547). *การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนกุดข้าวเทพพิทยฯ อำเภอภูจินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2549). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน: คีตกวีอีสาน ดำนานเครื่องดนตรีและการเรียนดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. อภิชาติการพิมพ์.
- พิภพ ปิ่นแก้ว. (2560). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชาปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสานขั้นพื้นฐาน (Basic E-san Folk Music Practice) (MS00232)*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วิทยา บุตรดาวงษ์. (2557). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการวงโยชวาทิต โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- สายนต์ บุญใบ. (2560). รายงานการวิจัย เรื่อง ดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุ. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร.
- สุกิจ พลประถม. (2548). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุดรธานี.
- องอาจ นัยวัฒน์. (2551). การออกแบบการวิจัย: วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.